

BÖLÜM 1

JİNEKOLOJİK KANSERLERDE EPİDEMİYOLOJİ, RİSK FAKTÖRLERİ, ÖNLEME VE TARAMA STRATEJİLERİ

Nazire BAHAR¹

Nevin HOTUN ŞAHİN²

GİRİŞ

Jinekolojik kanser, kadın sağlığını küresel anlamda önemli ölçüde etkileyen ve insidansı gün geçtikçe artan kanser türüdür (1,2). Kadınlarda hem morbidite hem de mortalite oranlarının yüksek olduğu önemli bir sağlık sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kanser türleri; endometrium, serviks, over, vajen ve vulva gibi farklı anatomik bölgelerden köken alabilir ve her biri özgün biyolojik özellikler, risk faktörleri, klinik belirtiler ve prognoz ile karakterizedir. Özellikle over kanseri gibi bazı türler, ileri evrelere kadar belirti vermeyerek tanıda gecikmelere yol açmakta, bu da tedaviye yanıtı ve sağkalımı olumsuz etkilemektedir. Serviks kanseri ise tarama programları (Pap smear, HPV testi) ve HPV aşılamaı sayesinde erken evrede saptanabilmekte ve bu durum hastalığın insidans ve mortalite oranlarında belirgin düşüş sağlamaktadır (3). Jinekolojik kanserlerin gelişiminde genetik yatkınlık (örneğin BRCA1/2 mutasyonları), hormonal faktörler, yaşam tarzı, çevresel maruziyetler ve viral enfeksiyonlar gibi çok sayıda etmen rol oynamaktadır. Dolayısıyla, bu kompleks etiyolojik yapı doğrultusunda, koruyucu sağlık hizmetlerinin güçlendirilmesi, riskli bireylerin belirlenerek yakın takibe alınması, toplum temelli bilgilendirme ve tarama programlarının yaygınlaştırılması büyük önem arz etmektedir. Ayrıca, günümüzde hedefe yönelik tedaviler, immünoterapiler ve bireyselleştirilmiş tedavi yaklaşımları gibi gelişmiş onkolojik yöntemler sayesinde, hastaların yaşam süresi ve yaşam kalitesi anlamlı şekilde artırılabilir. Bu kapsamda, jinekolojik onkoloji alanındaki güncel bilimsel

¹ Öğr. Gör., İstanbul Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü, naziresel@gmail.com, ORCID iD: 0009-0009-7140-1809

² Prof. Dr., İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Kadın Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği AD., nevinshahin34@yahoo.com, ORCID iD: 0000-0002-6845-2690

Çalışma Ortamları ve Kimyasallar: Sanayi sektörlerinde çalışan bireylerin maruz kaldığı kanserojen maddeler, jinekolojik kanser riskini artırabilir. Bu nedenle iş güvenliği kapsamında gerekli önlemler alınmalı ve tehlikeli kimyasal maddelere karşı korunma sağlanmalıdır.

Hava Kirliliği: Özellikle kentleşmiş bölgelerde artan hava kirliliği, genel sağlık üzerinde ciddi tehditler oluşturmakta ve dolaylı yoldan kanser riskini artırabilmektedir. Hava kalitesini artırmaya yönelik çevresel düzenlemeler, yeşil alanların çoğaltılması ve temiz enerji kaynaklarının kullanımı gibi önlemler, bu riski azaltmada etkili olabilir. Risk grubundaki bireylerin ise bilinçlendirilmesi ve koruyucu stratejilerle desteklenmesi önem arz etmektedir (34).

KAYNAKLAR

1. Min, L., Li, X., Liang, L., Ruan, Z., & Yu, S. (2025). Targeting HSP90 in gynecologic cancer: Molecular mechanisms and therapeutic approaches. *Cell Biochemistry and Biophysics*, 83(1), 177–192. <https://doi.org/10.1007/s12013-024-01502-7>
2. Tran, C., Diaz-Ayllon, H., Abulez, D., Chinta, S., Williams-Brown, M. Y., & Desravines, N. (2025). Gynecologic cancer screening and prevention: State of the science and practice. *Current Treatment Options in Oncology*, 26(3), 167–178. <https://doi.org/10.1007/s11864-025-01301-z>
3. Duman, F. N., Ozdemir, A., & Golbasi, Z. (2024). Determining the relationship between gynecologic cancer awareness and health literacy among women of reproductive age: A descriptive study. *Archives of Gynecology and Obstetrics*, 310(6), 3067–3076. <https://doi.org/10.1007/s00404-024-07806-6>
4. Li, T., Zhang, H., Lian, M., He, Q., Lv, M., Zhai, L., Zhou, J., Wu, K., & Yi, M. (2025). Global status and attributable risk factors of breast, cervical, ovarian, and uterine cancers from 1990 to 2021. *Journal of Hematology & Oncology*, 18(1), 5. <https://doi.org/10.1186/s13045-025-01660-y>
5. Kavlak, O., & Yağız Altıntaş, R. (2024). Endometriyum kanserinin bakım ve yönetiminde yapay zeka. *Artuklu Health*, 10, 38–46. <https://doi.org/10.58252/artukluhealth.1497539>
6. Globocan International Agency for Research on Cancer. (2022). *Global Cancer Observatory: Cancer today*. https://gco.iarc.fr/today/en/dataviz/pie?mode=cancer&sexes=2&cancer-s=24&group_populations=1&populations=900
7. Koç, Ö., Baltacı, N., & Doğan Yükseköl, Ö. (2023). Kadınların serviks kanseri taraması inançlarının HPV aşısına yönelik inançları ile ilişkisi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 17(1), 31–34. <https://doi.org/10.21763/tjfmmpc.1119611>
8. World Health Organization. (2022). *Cervical cancer: Estimated incidence, mortality, and prevalence worldwide in 2022*. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cervical-cancer>
9. Tossetta, G., & Inversetti, A. (2024). Ovarian cancer: Advances on pathophysiology and therapies. *International Journal of Molecular Sciences*, 25(10), 5282. <https://doi.org/10.3390/ijms25105282>
10. Wang, H., Reid, B. M., Richmond, R. C., Lane, J. M., Saxena, R., Gonzalez, B. D., Fridley, B. L., Redline, S., Tworoger, S. S., & Wang, X. (2024). Impact of insomnia on ovarian cancer risk and survival: A Mendelian randomization study. *EBioMedicine*, 104, 105175. <https://doi.org/10.1016/j.ebiom.2024.105175>
11. Tokaloğlu, E. Ö., Tokaloğlu, A. A., & Tapısız, Ö. L. (2023). Malignite risk indeksi 1, 2, 3 ve 4'ün adneksiyel kitlelerin benign-malign ayrımındaki etkinliğinin karşılaştırılması. *Hitit Medical Journal*, 5(1), 38–46. <https://doi.org/10.52827/hititmedj.1240946>
12. Kayım, S. O., Khatib, G., Güzel, A. B., Küçüköz Güleç, Ü., & diğerleri. (2023). Epitelial over kanserlerinde obezite ile asit ilişkisi ve sağkalıma etkisi. *Türk Jinekolojik Onkoloji Dergisi*, 23(3),

- 37–44. <https://doi.org/10.59215/trsgo.1271226>
13. Olawaiye, A. B., Cuello, M. A., & Rogers, L. J. (2021). Cancer of the vulva: 2021 update. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 155(Suppl 1), 7–18. <https://doi.org/10.1002/ijgo.13881>
 14. Michalski, B. M., Pfeifer, J. D., Mutch, D., & Council, M. L. (2021). Cancer of the vulva: A review. *Dermatologic Surgery*, 47(2), 174–183. <https://doi.org/10.1097/DSS.0000000000002584>
 15. Oonk, M. H. M., Planchamp, F., Baldwin, P., Mahner, S., Mirza, M. R., Fischerová, D., ... & Zapardiel, I. (2023). European Society of Gynaecological Oncology guidelines for the management of patients with vulvar cancer—Update 2023. *International Journal of Gynecological Cancer*, 33(7), 1023–1043. <https://doi.org/10.1136/ijgc-2023-004486>
 16. American Cancer Society. (n.d.). *Key statistics for vaginal cancer*. <https://www.cancer.org/cancer/types/vaginal-cancer/about/key-statistics.html>
 17. Crosbie, E. J., Kitson, S. J., McAlpine, J. N., Mukhopadhyay, A., Powell, M. E., & Singh, N. (2022). Endometrial cancer. *The Lancet*, 399(10333), 1412–1428. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(22\)00323-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(22)00323-3)
 18. Constantine, G. D., Kessler, G., Graham, S., & Goldstein, S. R. (2019). Increased incidence of endometrial cancer following the Women's Health Initiative: An assessment of risk factors. *Journal of Women's Health*, 28, 237–243. <https://doi.org/10.1089/jwh.2018.6956>
 19. Nalbantoğlu, H. G., & Arslan, P. (2023). Servikal kanser: Genel bakış. *Karatekin University Journal of Science*, 2(1), 43–50.
 20. Soykan, Y., & Yar Sağlam, A. S. (2025). Over kanseri, sirkadiyen ritim ve kronokemoterapi. *Jinekolojik Onkoloji Dergisi*, 22(1), 126–132.
 21. Abu-Rustum, N. R., Yashar, C. M., Arend, R., Barber, E., Bradley, K., Brooks, R., ... & Espinosa, S. (2024). Vulvar cancer, version 3.2024, NCCN clinical practice guidelines in oncology. *Journal of the National Comprehensive Cancer Network*, 22(2), 117–135. <https://doi.org/10.6004/jccn.2024.0013>
 22. Mat, E., Keleş, E., Yıldız, G., & Temoçin, R. B. (2023). Surgical treatment and reconstruction of vulvar carcinoma—Case series. *Türk Jinekolojik Onkoloji Dergisi*, 23(1), 25–28.
 23. Makker, V., MacKay, H., Ray-Coquard, I., Levine, D. A., Westin, S. N., Aoki, D., & Oaknin, A. (2021). Endometrial cancer. *Nature Reviews Disease Primers*, 7(1), 88. <https://doi.org/10.1038/s41572-021-00324-8>
 24. Eun, T. J., & Perkins, R. B. (2020). Screening for cervical cancer. *Medical Clinics of North America*, 104(6), 1063–1078. <https://doi.org/10.1016/j.mcna.2020.08.006>
 25. Viveros-Carreño, D., Fernandes, A., & Pareja, R. (2023). Updates on cervical cancer prevention. *International Journal of Gynecological Cancer*, 33(3), 394–402. <https://doi.org/10.1136/ijgc-2022-003703>
 26. Sideris, M., Menon, U., & Manchanda, R. (2024). Screening and prevention of ovarian cancer. *Medical Journal of Australia*, 220(5), 264–274. <https://doi.org/10.5694/mja2.52227>
 27. Kahn, R. M., Gordhandas, S., Godwin, K., Stone, R. L., Worley, M. J. Jr., Lu, K. H., & Long Roche, K. C. (2023). Salpingectomy for the primary prevention of ovarian cancer: A systematic review. *JAMA Surgery*, 158(11), 1204–1211. <https://doi.org/10.1001/jamasurg.2023.5347>
 28. Ciebiera, M., Esfandiyari, S., Siblini, H., Prince, L., Elkafas, H., Wojtyła, C., Al-Hendy, A., & Ali, M. (2021). Nutrition in gynecological diseases: Current perspectives. *Nutrients*, 13(4), 1178. <https://doi.org/10.3390/nu13041178>
 29. Şenışık, S., Yörük, İ., & Bilgi, A. (2022). Jinekolojik kanserli hastalarda direnç egzersizinin yaşam kalitesi ve yorgunluk üzerine etkisi. *Spor Hekimliği Dergisi*, 57(1).
 30. Baron, J. A., Nichols, H. B., Anderson, C., & Safe, S. (2021). Cigarette smoking and estrogen-related cancer. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*, 30(12), 1462–1471. <https://doi.org/10.1158/1055-9965.EPI-20-1803>
 31. Eşe, U. (2019). Jinekolojik kanserli hastalarda algılanan stres ile umut düzeyinin belirlenmesi (Yüksek lisans tezi, İstanbul Okan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

32. Onur, G., & Ark, Y. (2019). Obezitenin kadın kanserleri üzerindeki etkileri: Derleme makalesi. *Maltepe Tıp Dergisi*, 11(3), 19–30. <https://doi.org/10.35514/mtd.2019.19>
33. Kıyak, S., & Burucu, R. (2022). Üniversite öğrencilerinin jinekolojik kanser farkındalıkları ve ilişkili faktörler. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (STED)*, 31(6), 5486. <https://doi.org/10.17942/sted.883678>
34. T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2019). *Çalışma ortamlarında kansere neden olabilecek maddelere karşı önlemler*. <https://tektiklabilgielinde.saglik.gov.tr/kanser/kanserden-korunma/1124-calisma-ortamlarinda-kansere-neden-olabilecek-maddelere-karsi-onlemler.html>